

ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.2

М. Л. Смоляровакандидат юридичних наук, доцент
Класичний приватний університет

СТИМУЛЮВАННЯ ЗАІНТЕРЕСОВАНOSTІ РОБОТОДАВЦІВ У СТВОРЕННІ НОВИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ

У статті розглянуто правові проблеми щодо стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць. Обґрунтовано бачення подальшого розвитку механізму стимулювання з урахуванням удосконалення законодавства в цій сфері.

Ключові слова: стимулювання, працевлаштування, безробітний, нове робоче місце, компенсація, штатна чисельність працівників.

I. Вступ

Проблеми масового безробіття, поширення нелегальної трудової діяльності, зниження національного інтелектуального та освітнього потенціалу вимагають від держави проведення активної соціальної політики у сфері зайнятості населення за допомогою комплексу правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення реалізації права особи на працю. Основним завданням державної політики у сфері зайнятості повинно стати розширення сфери застосування праці та стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць. Це надасть змогу знизити рівень безробіття в Україні та поліпшити умови для працевлаштування працездатного населення.

Учені-правознавці зробили вагомий внесок у вирішення методологічних і теоретичних проблем у сфері зайнятості населення. Різні проблеми, пов'язані із захистом прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття, висвітлено в працях О. В. Басай, Т. Г. Маркіної, В. П. Пастухова, В. І. Прокопенка, О. І. Процевського, Р. І. Шабанова та ін.

Незважаючи на ряд напрацювань зазначених науковців, сьогодні бракує досліджень у цій сфері.

II. Постановка завдання

Метою статті є виявлення перспективних напрямів досліджень правового регулювання зайнятості населення на основі аналізу правових проблем стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць, обґрунтування бачення подальшого розвитку механізму стимулювання та внесення пропозицій щодо вдосконалення законодавства в цій сфері.

III. Результати

Прагнення законодавця нашої держави вдосконалити механізми державного регулювання у сфері зайнятості населення відповід-

но до сучасних вимог соціально-економічного розвитку країни, гармонізації законодавства про зайнятість населення з міжнародними правовими нормами призвели до прийняття нового Закону України "Про зайнятість населення" від 05.07.2012 р., який набув чинності з 01.01.2013 р. Його положення спрямовані як на вирішення питань підвищення рівня конкурентоспроможності громадян на ринку праці, розвиток підприємницької ініціативи, так і на легалізацію трудових відносин та стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць.

За даними Державної служби статистики, на одне вакантне робоче місце в Україні припадає шість офіційно зареєстрованих безробітних [2]. Рівень безробіття осіб віком 15–24 років становив у 2012 р. 17,3%, що вдвічі вище, ніж загалом серед населення працездатного віку. Така ситуація пов'язана, насамперед, з недостатньою мотивацією заінтересованості молоді в оволодінні робітничими професіями, незадовільними умовами праці та низьким рівнем професійної адаптації молоді на виробництві. Актуальною проблемою ринку праці є працевлаштування осіб, що мають додаткові гарантії у сприянні їх зайнятості, для розв'язання якої необхідно вдосконалити механізм стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні робочих місць для таких осіб.

Дійсно, держава здійснює соціальну політику щодо сприяння зайнятості населення України. Так, згідно зі ст. 24 Закону України "Про зайнятість населення", визначено заходи, спрямовані на:

- 1) забезпечення відповідності рівня професійної кваліфікації працездатних осіб потребам ринку праці;
- 2) створення умов для активного пошуку роботи безробітними;
- 3) підвищення конкурентоспроможності осіб на ринку праці [7].

Також заходи й шляхи розв'язання проблем у сфері зайнятості населення передба-

чені Програмою сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 р., затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.2012 р. № 1008. Виконання пріоритетних завдань у сфері зайнятості можливе при розширенні сфери застосування праці та стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць шляхом:

- надання державної підтримки розвитку та модернізації пріоритетних галузей (секторів) національної економіки і соціальної сфери на інноваційно-інвестиційній основі, виробничої та соціальної інфраструктури малих монофункціональних міст і сільських населених пунктів;
- стимулювання заінтересованості роботодавців у модернізації виробництва, розвитку сфер енергозбереження, будівництва, туристичної та рекреаційно-курортної інфраструктури;
- залучення інвестицій з метою забезпечення розвитку пріоритетних видів економічної діяльності та інфраструктури;
- розбудови мережі індустриальних (промислових) парків;
- активізації співпраці виконавців державних цільових програм і державної служби зайнятості з метою укомплектування безробітними створених робочих місць;
- запровадження інноваційних технологій, забезпечення підвищення продуктивності праці;
- запровадження стимулів заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць, у тому числі для осіб з інвалідністю [8].

Проте, заходи й шляхи розв'язання проблем у сфері зайнятості населення не можуть бути реалізовані без консолідації зусиль усіх сторін соціального діалогу, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня економічної активності населення, продуктивності зайнятості та посиленню соціального захисту від безробіття. Сторони соціального діалогу розробляють проекти генеральної, галузевих (міжгалузових) і територіальних (регіональних) угод та колективних договорів, програми економічного і соціального розвитку областей, районів, міст, відповідні програми розвитку окремих галузей (секторів) економіки, територіальні та місцеві програми зайнятості населення, що впливає на реалізацію державної політики у сфері зайнятості населення. Тільки у злагодженій співпраці всіх соціальних партнерів можливе спільне вирішення всіх існуючих питань щодо розширення сфери застосування праці шляхом:

- створення нових робочих місць, а отже, збільшення чисельності осіб, зайнятих економічною діяльністю;
- зменшення обсягу безробіття, у тому числі серед молоді та сільського населення;
- підвищення мобільності робочої сили на ринку праці, її якості та конкурентоспроможності;

- підвищення якості робочих місць за умовами та оплатою праці в результаті реалізації інноваційно-інвестиційної політики держави;
- зменшення обсягів нелегальної (тіньової) зайнятості;
- підвищення престижності праці за робітничими професіями;
- ліквідування абсолютної бідності серед працездатних осіб;
- забезпечення зростання надходжень до бюджетів усіх рівнів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- зменшення відтоку економічно активного населення за кордон.

Звичайно, Закон України "Про зайнятість населення" відрізняється комплексним підходом щодо підвищення рівня сприяння працевлаштуванню громадян України. Закон передбачає реальні правові стимули для роботодавців щодо отримання економічного ефекту від створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних. Згідно зі ст. 1 Закону, новим робочим місцем вважається таке, що створене у зв'язку із створенням нового суб'єкта господарювання (крім того, що створений шляхом припинення) або збільшенням штатної чисельності працівників за умови відсутності скорочення (зменшення) середньомісячної чисельності за попередні 12 місяців, а також створене шляхом модернізації або зміни технології виробництва, що потребують нових знань, навичок та вмінь працівника.

Згідно зі ст. 24 Закону України "Про зайнятість населення", передбачено заходи, до яких належить стимулювання діяльності роботодавців, спрямованої на створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних, а саме: роботодавцю, який протягом 12 календарних місяців забезпечував створення нових робочих місць, працевлаштовував на них працівників і упродовж цього періоду щомісяця здійснював їм виплату заробітної плати в розмірі не менше ніж три мінімальні заробітні плати за кожен місяць, протягом наступних 12 календарних місяців за умови збереження рівня заробітної плати в розмірі не менше ніж три мінімальні заробітні плати за кожен таку особу щомісяця за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених у бюджеті Пенсійного фонду України, компенсуються фактичні витрати у розмірі 50% суми нарахованого єдиного внеску за відповідну особу за місяць, за який він сплачений, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Крім цього, постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2013 р. № 153 був затверджений Порядок компенсації роботодавцям частини фактичних витрат, пов'язаних із сплатою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (надалі – Порядок) та Перелік пріоритетних видів економічної діяльності для створення нових робочих місць суб'єктами малого під-

приємництва [9]. Порядок визначає механізм стимулювання діяльності роботодавців, спрямованої на створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних.

Право на компенсацію має роботодавець, який працевлаштовує на нове робоче місце строком не менше ніж на два роки за направленням центру зайнятості державної служби зайнятості зареєстрованих безробітних з таких категорій громадян:

- 1) один з батьків або особа, яка їх замінює і:
 - має на утриманні дітей віком до шести років;
 - виховує без одного з подружжя дитину віком до 14 років або дитину-інваліда;
 - утримує без одного з подружжя інваліда з дитинства (незалежно від віку) та/або інваліда I групи (незалежно від причини інвалідності);
- 2) діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, особи, яким виповнилося 15 років та які за згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу;
- 3) особи, звільнені після відбуття покарання або примусового лікування;
- 4) молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби (протягом шести місяців після закінчення або припинення навчання чи служби) і яка вперше приймається на роботу;
- 5) особи, яким до настання права на пенсію за віком відповідно до ст. 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" залишилося 10 і менше років;
- 6) особи, яким виповнилося 15 років та які за згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу [3].

На жаль, не набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 15.04.2013 р. № 347" від 10.09.2014 р. № 437, до якої вноситься доповнення щодо непоширення встановленого порядку про стимулювання на роботодавців, які є бюджетними установами [6].

Нововведенням є також стимулювання суб'єктів малого підприємництва до створення нових робочих місць у пріоритетних галузях економіки. Право на компенсацію має роботодавець, який є суб'єктом малого підприємництва та працевлаштовує зареєстрованих безробітних на нові робочі місця в пріоритетних видах економічної діяльності строком не менше ніж на два роки за направленням центру зайнятості. Пріоритетний вид економічної діяльності визначається за основним видом економічної діяльності роботодавця, за яким здійснюється віднесення роботодавця до класу професійного ризику вироб-

ництва, відповідно до якого встановлюється розмір єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [3]. Компенсація роботодавцю виплачується щомісяця протягом одного року з дня працевлаштування особи за умови збереження його зайнятості протягом 2 років. При цьому працівники, які були прийняті на роботу з виплатою компенсації, не можуть бути звільнені з ініціативи роботодавця та за згодою сторін.

Для запровадження новітніх та енергозбережних технологій та розвитку регіонів був прийнятий Закон України "Про стимулювання інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць", який визначає основи державної політики в інвестиційній сфері протягом 2013–2032 рр. щодо стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки [10]. Закон встановлює особливості оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки відповідно до Податкового кодексу України [5]. Особливості оподаткування ввізним митом суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, визначаються Митним кодексом України [4]. Обсяги коштів, що спрямовуються на державну підтримку, щороку визначаються законом про Державний бюджет України, а також відповідними місцевими бюджетами, у тому числі з урахуванням ст. 105 Бюджетного кодексу України [1]. У ст. 4 Закону України "Про стимулювання інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць" передбачено, що держава підтримує тих, хто створює нове виробництво і працевлаштовує мінімум 25 осіб у малому бізнесі та 150 осіб – у великому (при заробітній платі найманих працівників більше, ніж 2,5 законодавчо встановленого мінімуму). Лише за таких умов інвестор звільняється від сплати частини податків та митних зборів і матиме пряме бюджетне фінансування та компенсації відсотків за користування банківськими кредитами та ряду інших.

IV. Висновки

Зважаючи на викладене вище, норми Закону України "Про зайнятість населення" хоча й опосередковано, але також регулюють широкий спектр суспільних відносин, які становлять предмет інших галузей права (фінансового, податкового тощо). Суспільні відносини у сфері зайнятості, які потребують правового регулювання, тісно взаємопов'язані та є взаємозалежними, а тому при визначенні їх галузевої належності нерідко виникають значні труднощі. Стимулювання у сфері праці можна розглядати як явище, що має міжгалузевий характер.

Отже, розв'язання проблем у розширенні сфери застосування праці та стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць неможливо без реалі-

зації державної політики у сфері зайнятості населення шляхом проведення податкової, кредитно-грошової, інвестиційної, бюджетної, соціальної, зовнішньоекономічної та інноваційної політики.

Для ефективного стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць необхідно реформувати інститут зайнятості населення в системі трудового права, що сприятиме вдосконаленню законодавства про працю України. Акцентувати увагу треба й на необхідність підвищення ефективності колективно-договірного регулювання у сфері зайнятості населення.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 59. – Ст. 2047.
2. В Україні на одне робоче місце претендує 6 осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/536282-v-ukrajini-na-odne-roboche-mistse-pretenduyut-6-osib.html>.
3. Деякі питання реалізації ст. 26 та ч. 2 ст. 27 Закону України "Про зайнятість населення" : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2013 р. № 347 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 39. – Ст. 10.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Ст. 3248.
6. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 15.04.2013 р. № 347 : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 437 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/437-2014>.
7. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 63. – Ст. 17.
8. Про затвердження Програми сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2012 р. № 1008 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 83. – Ст. 3363.
9. Порядок компенсації роботодавцям частини фактичних витрат, пов'язаних із сплатою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.03.2013 р. № 153 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 21. – Ст. 706.
10. Про стимулювання інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : Закон України від 06.09.2012 р. № 5205-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 76. – Ст. 3069.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2014.

Смолярова М. Л. Стимулирование заинтересованности работодателей в создании новых рабочих мест

В статье рассматриваются правовые проблемы по поводу стимулирования заинтересованности работодателей в создании новых рабочих мест. Обосновывается видение дальнейшего развития механизма стимулирования с учетом совершенствования законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: стимулирование, трудоустройство, безработный, новое рабочее место, компенсация, штатная численность работников.

Smoliarova M. Stimulate Interest of Employers to Create New Jobs

This article analyzes the legal, economic and organizational measures of social policy aimed at increasing the competitiveness of citizens in the labor market, the development of entrepreneurship, and the legalization of labor relations and stimulates interest of employers to create new jobs.

The modern labor market in Ukraine is considered: mass unemployment, the spread of illegal employment, reduction of the national intellectual and educational potential. Promising areas for further research of the legal regulation of population employment on the basis of analysis of legal issues to stimulate interest of employers to create new jobs are identified.

The correlation of labor law with other branches of law (financial and tax) on the mechanism of stimulating interest of employers to create new jobs is revealed. It's proved in the article that problems solving in expanding the scope of work and stimulate the interest of employers to create new jobs is impossible without the implementation of state policy in the field of employment through fiscal, monetary, investment, fiscal, social, foreign policy and innovation.

It is proved that the coordinated cooperation of all social partners can solve all existing common questions about improving the work through the following: job creation; increasing labor mobility in the labor market, quality and competitiveness; improve the quality of working conditions and wages as a result of innovation and investment policy; software revenue growth in all budgets and funds of obligatory state social insurance.

The legal framework in the field of employment of the population is analyzed. Suggestions and recommendations for improving the existing instruments of national labor legislation and the legislation of other areas of law are presented.

Key words: stimulation, employment, unemployed, new work place, compensation, staffing level employees.